

V R T E C

Časopis s podobami za slovensko mladino.

:: S prilogo „Angelček“. ::

Štev. 12.

V Ljubljani, dne 1. decembra 1911.

Leto 41.

Vrabcu.

(Vladislav Belza — Jožef Gruden.)

Davno že so ptiči umolknili,
ni prijetno v dežju, piši,
sam ostal nam vrabček v hudi sili,
glej ga tam na nizki hiši.

Dasi mrzel piš zateglo stoče
preko praznih njiv in gaja,
vrabec, sinko dobri, z doma noče,
v stiski zvesto, verno vztraja.

Dasi zdaj že mraz in glad mori ga,
kaj bo ž njim šele pozimi!?
jata drugih ptic na jug se dviga,
vrabček noče v dalj za njimi.

Kaj za mraz in kaj za glad se meni,
prosto leta v rodni vasi,
dobro vé, da v vesni pomlajeni
bodo zanj spet srečni časi.

Suknjica res pestra dana ni ti,
v pevcev nisi ti števili,
vendar rojstni kraj nad vse ljubiti,
ti učiš nas, ptiček mili!

Do Jordana in Nila.

(Konec.)

d Nazareta nazaj do Haife se nam ni prigodilo drugega zanimivega kot to, da smo srečali na višini nad ezdrelonsko planjavo neko zanimivo jutrovsko prikazen. Bil je Beduin s sulico na velikanskem ročniku. Ko bi se bila srečala sama, bi se ga bil pač ustrašil, tega tako na daljavo oboroženega moža. V družbi se nam je zdel pa možiček prav smešen, *ponosno sedeč na malem konjiču, živega pogleda, samozavestno držeč svojo trikrat tako dolgo sulico, kot je bil sam.* Smehljaje smo drčnili mimo njega. Jaz sem si pa kupil pri prvi priliki razglednico s takim Beduinom, ki jo imam še zdaj za spomin.

Ob petih smo prišli zaprašeni in trudni nazaj v Haifo. Tam je zavozil naš voznik pred neki samostan nemških sester. Vstopili smo — toda zdelo se nam je, da nismo prišli prav, četudi se je govorilo prej, da bi jih razveselil naš obisk. Ne omenjal bi tega dogodka, ko bi ne bil videl na vrtu tega samostana na oranžnem grmovju viseti pomaranče, debele kot otročja glava.

Ko smo si drugod poiskali miren kotiček in deli nekoliko v red preahljane in razsušene ude, smo izvedeli, da se ne moremo vkrcati takoj na ladjo, ki nas je čakala v zalivu. Ima namreč vsak čas nehati turški post, in potem pojdejo čolnarji večerjat. Res, čez nekoliko časa zagrmi ravno ob solnčnem zahodu strel iz topa: znamenje, da je post za ta dan končan.

Po solnčnem zahodu se napravi na Jutrovem skoro takoj trda noč, in večerno življenje se začne po mestnih ulicah. Tedaj smo korakali vsak s svojo prtljago proti morju. Na ozkih ulicah je bilo vse polno ljudstva. Na sredi malega trga pa je bilo nakopičenega mnogo žita kot pri nas gramoza na cesti. Okrog teh kopic pa je bilo vsepolno malih mizic in stolčkov, kjer so sedeli Turčini, pušili svoj čibuk, srebali svojo kavo, in premetavali kocke ali prebirali karte.

Ko se prrijemo skozi to „turško“ življenje, se zavije cesta k morju. Tu pa ni bila igrača, vkrcati se v čolničke, ki naj bi nas prepeljali na ladjo. Tema je egiptovska, morje razburkano, mostiček pa, ki drži s suhega v morje, prav turškega kroja — nekako tak, kot ga je najti pri nas čez kak gozdni potok, da mu manjka vsaka tretja, četrta mostnica. Tam nekje pa visi svetilnica, taka, kot jo imajo pri nas konjski hlapci za hlevna opravila. Do dva tri metre se dvigajo in padajo ob mostičku morski valovi in z njimi naši čolnički. Morje šumi, Arabec kriči — živ sodnji dan. Toda, mi se ne strašimo. En zdihljej k „Morski zvezdi“, en zdihljej k angeluvarihu — pa stopamo pogumno drug za drugim v čolniček, kadar se prikaže njegov rob ob robu mostička.

Srečno je šlo. Po četrturni valoviti vožnji splezamo srečno na našo avstrijsko ladjo „Marijo Terezijo“ in pridemo izmed turške drhali med domače ljudi, Hrvate namreč — med temi je bil tudi en Slovenec. Ko pridemo na

ladjo, nastane hrup in prepir med čolnarji in našim dragomanom Talamasom. Naenkrat se prikaže dragoman na krovu in jo urno odkuri na drug konec. Za njim pridrvi par srditih Arabcev s krikom: „Talamas je ropar in vsa njegova družba“. Gotovo se je šlo še za kak bakšiš, ki ga je pa plačal naš Francis Talamas s tem, da je izginil kot kafra.

„Marija Terezija“ je stala še dalje časa v zalivu. Zadivljeni občudujemo na njenem krovu čarobno razsvetljeno mesto, lepo ležeče ob morskem obrežju višje in višje. Izmed morja lučic se pa dvigajo minareti turških mošej, ovenčani z neštevilnimi lučkami. Na ves ta jutrovske bajni kras pa zro raz temnomodro nebo zvezde in zvezdice tako živo in jasno, kot bi jih bili angelci prav za nocoj obrisali nanovo.

Dolgo stojim zaverovan v to divno lepoto in zamišljen v jutrovske življenje. Naposled se pa le, truden vsled napornega potovanja preteklega tedna, umaknem v „osrčje“ ladje. Ondi zaspim in spim kot pred tisočletji prerok Jona tu nekod, na svojem begu pred Gospodom.

Ko se zbudim, je že sopihal parni stroj in „Marija Terezija“ je kaj ponosno rezala morske valove. Ura je bila sicer šele dve — toda mene ni več držalo v postelji. Na krov! Zrl sem v jasno nebo in motril motne obrise Sv. dežele. Hkrati pa sem tudi spoznaval našo novo ladjo. Tu je bilo kaj drugačno življenje kot na romarski ladji „Tiroлки“. Tam osem oltarjev, tam kip Marijin, tam sv. zastava; tu pa Arabec, Beduin, Žid, Moslenim, — vse naskrižem. Cela kopa kozlov gor iz libanonskih višav ni razširjala baš prijetnega duha v balzaminov zrak. Stopaje po ladji od konca do konca sem mislil, da hodim po umazanih mesarskih ulicah v Tiberiji ali Jeruzalemu. Tak duh je dramil moj nosni organ.

Proti jutru se je razvila v daljavi iz mraka Jafa, in pred šesto uro smo obstali pred ponosnim obmorskim mestom. Morje je bilo mirno kot malokdaj. Zopet sem krenil na blagoslovljeno zemljo Sv. dežele in opravil v cerkvi sv. Petra presv. daritev — zadnjikrat v Sv. deželi. Celo dopoldne smo še uživali prijazni razgled na morje, na morske pečine pred mestom, na živahno vrvenje turških rdečekapcev na ulici pod nami.

H kosilu nas je pa pozibala ladjica po gladkih valovih varno med pečini na našo „Marijo Terezijo“. Po kosilu sem imel časa dovolj, opazovati življenje na ladji in ob ladji na morju. Tu se je nakladalo in razkladalo. Vedno in vedno so prihajale ladjice od mesta in prinašale različnega blaga v zabojih in v zaboječkih, da jih ponese ladja kdovekam. Na drugem kraju pa je izročala ladja iz sebe zopet in zopet blago za Jafo, Jeruzalem in še za kam drugam.

Zanimivo je opazovati, kako se vlaga in izklada blago na ladjah. Krov ladje je kakih 5—6 metrov nad morsk gladino. Zato bi bilo brez stroja silno težko spravljati blago na ladjo. Imajo pa postavljene po dvoje — na vsaki strani ladje — močnih tramov, kot jih vidite pri mitnicah. Ti se dvigajo gorindol in se gibljejo tudi semtertja.

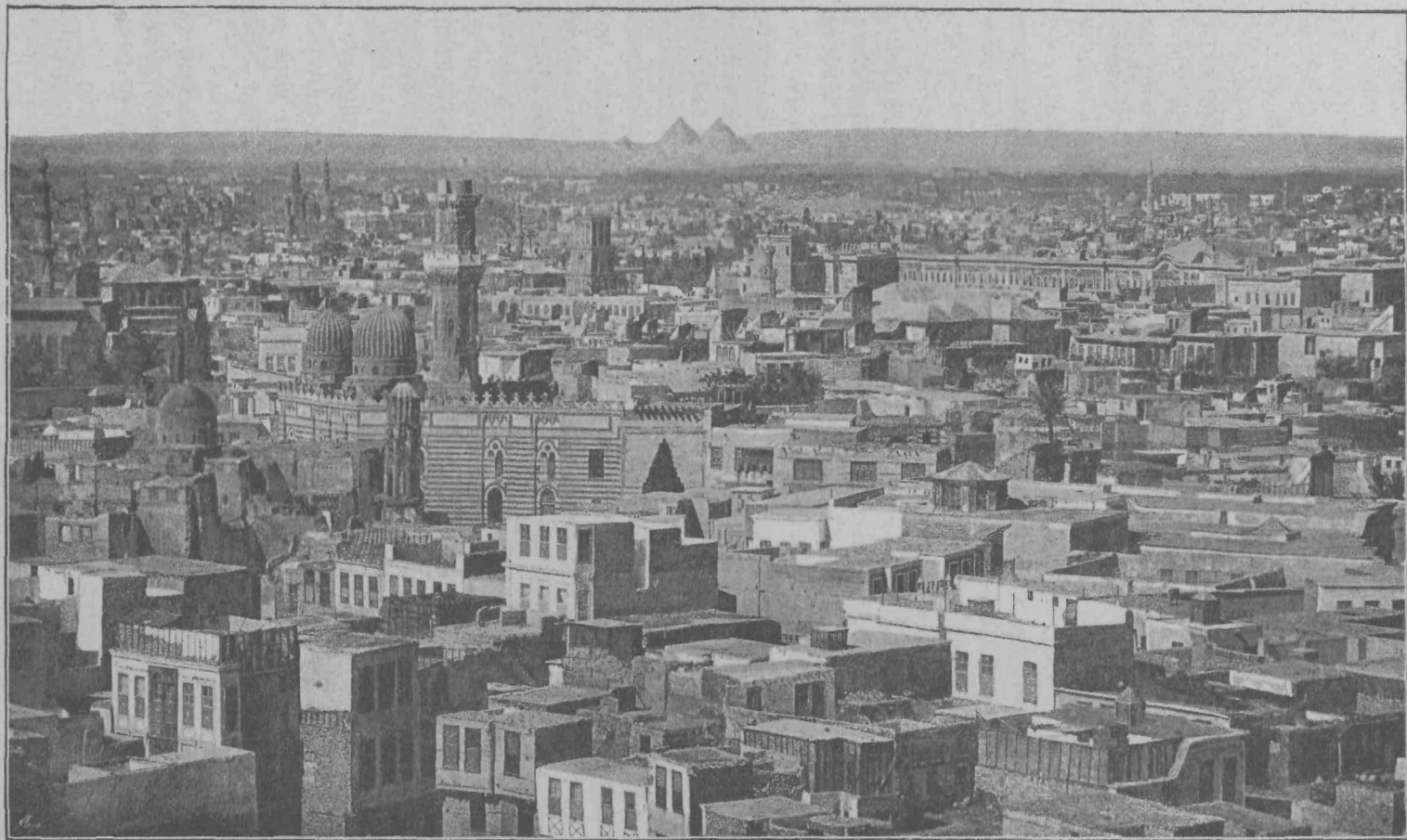
Drr, drr, drr — zaropče stroj, tram se poniža v notranjost ladje, ondi navežejo nanj zabojev, kolikor jih gre v veliko mrežo, in to dobro zataknejo. Drr ... drr ... drr — tram se dvigne. Drr ... drr ... drr — zasuče

se na morje . . . Drr . . . drr . . . drr poniža se do morja in v čolniku izpraznijo mrežo. Zopet: drr . . . drr . . . drr — tram se dvigne in gre zopet po drugo blago v ladjo. Seveda Arabci ne prijemajo zabojev mehko z roko-
vicami. Premetavajo jih in tlačijo, da se temu in onemu zavoju prikažejo „čreva“, ako ni narejeno vse „za istino“. Tudi žival se ne more pohvaliti z usmiljenjem Arabcev. Opazoval sem, kako so izkladali kozle. Po tri so natvezli samo za roge in jih našaknili na verigo koncev trama. Ko so se dvignili od tal, so revčki pač capljali in meketali. Pa ni pomagal nič ves njih bolestni klic na pomoč. Vdali so se v svojo usodo, dokler jih niso rešili v čolničku ob ladji. — Za peto uro popoldne je bil odločen odhod v Port-Said. Pa ne mislite, da odide ladja točno kot železniški vlak. Vlak zapiska in jo odkuri, da ti je takoj izpred oči. Ladja se pa jame gibati polagoma in sukati in stokati, kot bi jo ščipalo po trebuhu. Mine precej časa, da se naravna v pravo smer — in preden zapaziš, se ti že odmika obrežje. Še dobro uro smo zrlji nazaj na Jafo. V spominu pa so se nam vrstili dogodki in nepozabni kraji, ki smo jih zapuščali zdaj, morda za vedno.

Črna noč — kot nekdanj Jožefa in Marijo z božjim Detetom — nas je spremljala v čudovito deželo Faraonov — v deželo piramid in palm, v deželo reke Nil. Starodavne zgodbe egiptovskega Jožefa, njegovih bratov in Jakoba, njegovega očeta, zgodbe Mozesove od gorečega grma do velikonočnega jagnjeta so se nam vrtele pred duhom. „Beži v Egipt!“ smo kar nekako čuli nebeško povelje Jožefu, redniku Jezusovemu. Spremljali smo ga v duhu, ko je vodil skozi nepregledno puščavo osem do deset dni izmučenega oslička pod svetim bremenom. Koliko truda, koliko težavnih stopinj! Nas pa prepelje črna noč speče na egiptovsko obrežje. Pusto jutro, 25. septembra 1910, je bilo, ko se počasi splazi naša ladja mimo drugih velikanov na svoje mesto v pristanišče v Port-Saidu. Toda tudi tu ne moreš izstopiti, kot bi izstopil iz prišlega vlaka. To ti mine časa, da otvezejo ladjo v novem „hlevu“, in potem si zopet dober za dovršen čas, da pride pote čolniček, ki te popelje na suho. Imel sem zopet dovolj časa, da sem opazoval delo in naprave v pristanišču. Parnik — kot trdnjava velik — puha in drobi, kot bi hrustal železo. Stroj je, ki pobira na morskem dnu pesek. Pesek namreč žuga zasuti vhod v pristanišče. Drugje stoji ladja v zaprtem prostoru ob pristanišču, mirno, kot mrtva riba na suhem. Bolna je reva. Pozdraviti jo je treba. To se pa v vodi ne da. Zato jo zapeljejo v poseben prostor, zapro vrata za njo, s sesalko spravijo vodo iz prostorov in tedaj lahko ogledajo in otipljejo ves njen život in tako najdejo njeno bolezen.

Mal čolniček nas prepelje na breg. Toda, ko smo na obrežju, pa še nismo v mestu. V nekem zaprtem in ograjenem prostoru je pregledoval neki uradnik naša pisma. Čakal sem in čakal . . . Ko se mi je pa zdelo dovolj, sem se splazil skozi neko vrzel in jo mahnil v mesto. Kaj čem čakati, saj tako nimam kaj pokazati?

Nedelja je bila. To se seveda v tem trgovskem mestu pozna silno malo. Da opravimo svojo krščansko dolžnost, gremo — seveda pod vodstvom našega Rafaela, patra Benigna — v velikansko frančiškansko cerkev sv. Evgenije.

Pogled na Kahiro.

Ker ni imelo mesto za nas posebnih zanimivosti, smo ubili dopoldan z izprehodom po močnem zidu, ki je sezidan pol ure daleč v morje in varuje, da morski valovi ne morejo v pristanišče. Sicer bi razmetavali in razbijali ondi stoječe ladje. Mila morska sapa je hladila vročino. Vsakovrstne morske živali pa so skakale s skal v morje, plašeč se človeške stopinje.

Na onem pomolu stoji na mogočnem kamenitem podstavku, v nadčloveški velikosti, kip Ferd. Lessepsa. On je napravil načrt za sueški prekop, ki veže zdaj Sredozemsko morje z Indijskim oceanom. V levici drži mož zvit papir; z desnico pa kaže proti prekopu, češ: Glejte, odprl sem vam novo pot v drugi svet! Sicer mora plačati vsaka ladja ogromno svoto tisočev in tisočev voznine skozi prekop; toda prihranek na premogu in času je vreden še več.

Po kosilu smo se vsedli na vozove, da nas potegnejo na kolodvor. Za moj voz je bil en potnik preveč. Naš idrijski mladenič bi bil imel ostati na cesti. Voznik požene — fant pa — ne bodi len — stopi z eno nogo na stopalo pri kočiji, in se prime z rokami kot klop — za kar se je mogel, in se je na ta način v urnem diru pripeljal z nami na kolodvor. Dobro jo je pogodil! Kam naj bi se bil sicer obrnil v neznanem mestu? Kako iskal, nevešč ondotnega jezika, kolodvor?

Ob eni nas potegne vlak proti Kahiri. Vožnja gre skozi po ravnini. Ob progi so plitva jezera proti zahodu; na vzhodu pa sueški prekop, ki se vije kot reka skozi puščavo. Neobzidan je; zato se melje pesek vanj in zasul bi polagoma prekop, ko bi ga ne čistili s stroji venomer. Od vode pridemo v pesek. Slovenec si težko predstavlja ravnino brez njive ali travnika. Zato sem tudi jaz tu zmajeval z glavo, sosebnost ko sem opazil, da imajo ob železnični progi narejeno ograjo, ki brani, da je ne zasuje pesek, kot imajo na Notranjskem ograjo zoper sneg. Vlak jo dobro briše po peščeni planjavi. Iz nje gleda semtertja kak šop trde trave. Že sem skoro obupal nad Egiptom. . . Kar dospemo v mesto Izmailo. Od tu dalje se pa razgrinja lepo polje, posejano z bombažem in turšico. Bila je nedelja. Čudil sem se, ko sem videl delavce na polju. Toda spomnil sem se, da smo med Turčini, ki praznujejo petek. Polja se namakajo z dotoki iz Nila, ki teče rjav, kot malomlečna kava, po ravnini.

Ura je pet. Vlak obstane — v Kahiri smo. Izstopimo na velikanskem pokritem kolodvoru. In tako pripravno! Ni nam treba lesti po nerodnih stopnicah iz železniških voz in skakati na tla. Kar naravnost iz voza se stopi na tlak. Na urnem vozu smo brzo sredi Kahire, ob mogočnem Nilu. Tu malce odpočimo!

Do Jordana in Nila ste me spremljali, dragi prijateljčki. Hvala vam za prijazno družbo. Toda za letos se moramo ločiti in si podati roke. Vendar ne bomo jokali ob slovesu. Saj upam — ako bomo živi in zdravi — se snidemo ob novem letu zopet „Ob Nilu“.

Na svidenje!

Mladostnemu prijatelju v spomin.

II.

Zalostni dnevi so prišli v Dolanovo hišico. Ona, Dolanovka, ni mogla preboleti velike izgube, smrti močeve, ki je bil opora kočē. Že prej je bila bolehnā, in sedaj jo je potrla še ta nenadna, nesrečna novica. Trla jo je žalost in skrb, kaj bo, kako bo z otroki, kaj bo z hišico sredi vasice. Hirala je in hirala, legla in ni vstala več.

Prišlo je poletje, čas dela. Otroci so delali pridno, a vendar se je povsod videlo, da manjka materine skrbne in pridne roke. Vedno je upala mati, da bo še ozdravela, da se ji bo vrnila prejšnja, čeprav ne krepka moč; milo je gledala z bolniške postelje na otročiče; milo so jo gledali oni, kakor bi jo vpraševali: „Mati, kdaj boste ozdraveli, kdaj boste vstali?“ A ona jim ni vedela odgovora.

Minulo je poletje, polno upov in strahu, in prišla je jesen. Kmet je pospravil plod z njiv, pokosil je otave, pripravljaj si je drva. Gora je porumenela, hiralo je listje na drevju in umiralo, zapihala je jesenska sapica, in listje je padalo na tla, na svoj grob.

Tudi Dolanovka je hirala in čutila, da bo tudi ona kmalu pala v grob; samo malo sapice, pa bo pala z drevesa življenja kakor list.

Smrtna tihota je bila v izbi. Bolnica je težko sople, včasih jo je pograbil suh, težak kašelj. Karolina je vedno sedela pri postelji in stregla materi. Sina sta prišla v hišo, polahno po prstih sta prišla, da ne bi zbudila matere, če morda spi. Gledala sta jo usmiljeno in si brisala solze. Sedaj šele sta videla, kaj jima je bila mati, ki sta jo včasih razžalila, čeprav ne iz hudobije, pa iz otroške lahkomišelnosti.

Tako je bilo življenje pri Dolanovih. Žalost in skrb sta hodili roko v roki po hiši. Tako je bilo v prej tako zadovoljni hišici. Na licu žalost, v očeh solze, v srcih strah. — — —

„Daj, Karolina, piši moji sestrični, piši svoji teti Neži — naj pride semkaj gor, če hoče. — Jako sem slaba — ne bom dolgo. — Piši, Karolina!“ je rekla mati. Pisala je hčerka teti Neži v Gorenjo vas in je jokala.

Vse mokro je bilo kratko pismo od solzâ.

In res: čez dva dni je prišla teta Neža v Podgoro. Prišla je na smrt. Težko je hropla bolnica, strmela v strop in včasih je slabotno zakašljala. Par žensk, sosed, je sedelo ob peči in milovalno gledalo na bolnico. Teta Neža ji je potisnila med prste svečo, blagoslovljeno na Višarski gori za zadnjo uro, in jo prižgala; v drugo roko pa ji je dala mrtvaški križ. Krčevito ga je prijela bolnica in pritiskala na usta.

Nato se je vzpela, kakor bi hotela sestti, teta jo je podprla, in bolnica je govorila s težkim glasom:

„Teško se mi je ločiti od sveta — težko, ko vas vidim, otroci, nepre-skrbljene. Ti Karolina, daj bodi dobra z Jožkom, — ti Jožek jo ubogaj!

Ostanita doma v hišici, kjer sta bila rojena! — Janezek, najtežje umrjem, ker ne vem, kako bo s tabo — ona dva bosta že kako, sta vsaj zdrava. Ti sirotek moj, kako boš pa ti, ki si bolan? Morda boš kmalu prišel za mano. Tebe vzame teta Neža v Gorenjo vas. Ubogaj jo, ona ti bo druga mati! Ljubite se med seboj, ne pozabite, da ste rojeni pod eno streho, in če bo vam šlo hudo, se zatecite k Tolažnici žalostnih: „Spomni se, o premila Devica Marija, da še nikdar ni bilo slišati, da bi bila ti zapustila koga, ki je pribežal pod tvojo varstvo, prosil tvoje pomoči in se priporočal tvoji priprošnji.“ Tako molite, otroci moji, k usmiljeni Devici in vedite, da Bog, ki da dobro, da tudi hudo, da nas poizkusi . . .“

Dala je mati svečo in križec teti Neži.

„Stopite bliže, da vam dam svoj blagoslov!“ Otroci so pokleknili in jokali. Mati se je vzpela z neko močjo še više in stegnila roke nad otroke: „Naj vas blagoslovi Bog, ki bo zdaj vaš oče, in Devica Marija, ki bo zdaj vaša mati! Če ne boste vi pozabili nanjo, tudi ona ne bo na vas. Blagoslov materin naj vas vedno spremlja! V imenu Očeta in Sina in Svetega Duha!“

Omahnila je bolnica nazaj na blazino, in roke so ji pale na odejo. Vzela je križ in ga pritisnila na prsi, svečo pa je držala teta Neža. Bolnica je polglasno vzdihnila: „Molite“. Molile so sosede litanije za umirajoče, tudi bolnica je gibala z ustnicami; otroci in teta pa so jokali.

Že ji je stopal mrtvaški pot na čelo, mrzel pot; oči so se ji uprle v strop, nepremično so zrle in polagoma steklenele. — Vzpela se je mati še enkrat visoko z močjo umirajočega: „Kaj bo z vami, otroci? — Bog vas blago . . . slovi!“ Pala je nazaj, in dve debeli solzi, zadnji solzi, sta ji pritekli na lice.

„Bog ji daj večni pokoj! Umrla je,“ je rekla teta Neža. Sveča ji je pala na tla, visoko vzplamtela kot življenje umirajočega, in ugasnila.

Otroci so pali na mater, poljubljali njene mrzle roke, njena mrtva lica in usta in jokali, da bi se bila omečila skala.

Sosedova Katra je ustavila stensko uro. In čuti ni bilo nič drugega kot jok nesrečnih sirot in ihtenje soséd . . .

* * *

Žalostno so peli zvonovi drugi dan pri fari in na gričku pri podružnici. In kaj bi ne peli žalostno, saj so peli pesem sirot.

Pri Dolanovih je ležala na belem odru gospodinja. Polmrak je bil v sobi, in bleda svetloba sveč je padala na blede obličje mrtve mamice. Otroci se niso ganili od mrtvaškega odra; gledali so mater zadnjikrat na tem svetu; gledali so njene zaprte oči, ki se ne bodo odprle nikdar več; njene blede ustnice, ki jih ne bodo poljubile nikdar več; gledali so njene sklenjene roke, ki jih ne bodo objele nikdar več, ah, nikdar več! Spominjali so se vseh dobrot drage mamice in so jokali.

Žalostno so peli zvonovi drugi dan, še žalostneje so peli tretji dan.

Prišli so črno oblečeni možje, zabili mater v krsto; na pokopališču pa je skopal Boltetov Miha pri zidu globoko jamo. Prišli so gospod župnik,

Na božične počitnice!

in izprevod se je pomikal proti pokopališču. Takoj za krsto so šle tri sirote in teta Neža. Nato par sosedov in več žensk. To je bil cel izprevod. Že so bili na pokopališču, že ob globokem grobu.

Žalostno so zapeli zvonovi zadnje slovo; žalostna je hrepenela molitev duhovnikova: „Iz prsti si jo naredil, s kostmi in kitami si jo sklenil, obudi jo, o Gospod, poslednji dan!“ In že je zagrmela težka prst na pokrov krste.

Kmalu je bil grob zasut, kmalu se je izpraznilo pokopališče. Samo tri sirote so še ostale na njem in teta Neža. Klečali so ob novem grobu in jokali . . .

III.

Takoj drugi dan po pogrebu se je odpravila teta Neža in ž njo Janezek čez goro v Gorenjo vas, tri ure daleč.

Preden sta šla, je tekel Janezek še na materin grob in postavil za spomin nevelik lesen križ, narejen z nerodno, a sočutno roko. Prejšnji dan ga je delal celo popoldne, da bi mogel postaviti viden spominček na grob mamici. Dolgo je Janezek klečal na grobu in tožil mamici svojo žalost. A mamica je morda že gledala iz neba na sinka. Tožil ji je, kako težko se loči iz hišice, kjer je rojen; kako težko in dolgčas mu bo po grobu, kjer je zakopano njegovo vse. Ko je že dolgo časa klečal in molil in jokal, je še poljubil prst materinega groba in stekel domov.

Jokaje se je poslovil od brata in sestre, šel še v hlev, da še enkrat vidi kravico, ki jo je tolikokrat pasel in je ne bo pasel morda nikdar več. Vzel je culo, v kateri je imel povezano obleko, in šla sta s teto Nežo čez hrib.

Tiho sta šla. Teti se je smilil fantek, in ga ni hotela spominjati na smrt materino, da bi mu zopet ne priklicala solz v oči. Janezek se je malo bal tete, saj ni bil vajen občevati z nikomer kot z materjo, z bratom in sestro. In tako sta šla večinoma tiho čez zeleno goro. Janezek je morda preišljeval, kakšen bodo stric do njega, morda pa je mislil na novi grob ob zidu; morda oboje? Teta Neža pa se je morda spominjala svoje matere, ki tudi že spava dokaj lef v črni zemlji; morda pa je mislila, kako in kaj bo pri Dolanovih, morda je mislila na oboje?

Že sta bila na vrhu gore, in dolga in široka dolina se je odprla pred njima, vsa obsejana z belimi vasicami in vsa preprežena s cestami kakor z belimi nitmi. Sredi doline je stal trg, in stolpa farne cerkve sta se ponosno dvigala nad drugimi hišami.

„Vidiš, prva vaš sem od trga je Gorenja vas,“ mu je kazala teta.

„Vidim,“ je odgovoril Janez in solze so mu prišle v oči. Morda mu je bilo hudo, da bo moral živeti med tujimi ljudmi; morda pa se je spomnil, kako daleč bo od materinega groba, pa je zajokal.

„Zakaj pa jokaš? Nič se ne boj. Saj stric je dober in te bo rad imel. Tudi Janko te bo ljubil. Le potolaži se, Janez!“ ga je tolažila teta. Janko je bil sinček tete Neže.

Ravno se je poslavljaló solnce, ko sta prišla naša popotnika v Gorenjo vas.

„No, sta prišla?“ je rekel stric in podal roko Janezu. „No, Janko, kaj gledaš tako boječe? Le podaj roko Janezu; ljubiti ga moraš, kakor bi bil tvoj brat,“ je rekel stric sinku, ki je plaho gledal novega prišleca.

Plaho sta si podala roki.

„Jaz bi bil rad prišel z vozom naproti, pa sem vedel, da bosta prišla čez goro, ne pa po cesti. Če bi bil le prej dobil pismo, da je umrla, pa sem ga šele včeraj. No, saj sedaj je že vseeno, ko sta že doma,“ je dalje modroval stric.

Drugi dan je peljal stric Janezka v šolo k vodju, ki ga je zapisal v četrti razred. Kmalu se je priljubil Janezek učitelju zaradi mirnega in pohlevnega vedenja. Za součence pa se Janezek ni dosti brigral. Bili so večinoma razposajeni — in kaj ne bi bili, saj so bili zdravi, imeli so starše, bili so srečni; on, Janez, vsega tega ni imel. Tudi je bil že od narave plah in boječ. Tudi so ga gledali postrani, in Štrbencljev Nace, najporednejši v razredu, mu je vzdela ime: pritepenec. Ni čuda, če je Janezek, ko je prvič slišal to nezasluženo psovko, zajokal. Katehet ga je vprašal, zakaj joka, in povedal je. Posvaril je dobri gospod hudobnega Naceta. No po šoli je Nace pretepel Janeza, in drugi so se smejali, morda ne toliko iz hudobnosti, ampak iz razposajenosti. No, vsi tudi ne, nekaj je bilo prav dobrih dečkov. A ker je Janez videl, da ga nekateri ne morejo, se je ogibal vseh in hodil navadno sam v šolo in iz šole, če ni šel z Jaklovim Jožetom, s katerim sta bila malone soseda.

Najrajši je hodil Janezek sam in mislil je na rojstno vasico, na kočico sredi vasice, na grob ob zidu, kjer stoji mal lesen križec, ki ga je postavil sam.

Kmalu se je pa privadil strica in tete, ljubil ju je kakor očeta in mater, in ljubila sta ga tudi onadva kakor svojega. Tudi z Jankom sta si bila kmalu največja prijatelja. V dolgih zimskih večerih mu je delal Janezek igrače, naredil mu je lep voziček in drugih igrač. Tako ni čudno, če se ga je oklenil Janko kot največjega prijatelja. Tudi je bil Janko dobrega srca, dasi včasih nagle jezice. Mati mu je zapovedala, da mora ljubiti Janezka tembolj, ker je Janezek sirota, in bo morda tudi on — Janko — kdaj okusil isto usodo kot Janez. In res se je Janez smilil Jankotu, in ga je zato ljubil kot rodnega brata.

* * *

Posijalo je zopet toplo pomladansko solnce in prizvalo stotere cvetke iz zemlje. Kar čez noč je pozelenela trata, gora. Vrnile so se lastavice z juga, razdelile se v pare in si deloma poiskale stara gnezda, deloma pa si sezidale nova. Kos je spet zažvižgal lepo pomladansko pesem, pesem veselja in prostosti. Škrjanček, pesnik njiv, je visoko krožil nad širnimi njivami in zlagal vesele pesmi nevestici vesni.

Kmetič je privlekel plug in brano iz lope in šel orat poln upov. Za njim je korakala vrana po globoki brazdi in pobirala ogrce.

Janez in Janko sta bila vesela pomladi. Celu zimo je izpraševal Janko Janeza, kdaj bodo zopet zacingljali beli zvončki pod košato hruško sredi vrta. In zdaj je prišla vesna, zacingljali so zvončki, in zapiskale so trobentice.

Posebno Janez je bil vesel pomladi; veselil se je oranja in sejanja, najrajši je bil sredi širnih njiv in trat. Posebno rad je imel konje, in pri Majerčkovih — tako se je reklo pri njegovem stricu — so imeli konje. Kadar so orali, je prosil strica, da sme on hoditi s konji; kadar so kaj peljali, je prosil, da sme on držati vajeti in bič. In vselej mu je stric rad dovolil.

Poslovala pa se je pomlad. Že so šle setve v klasje, zrastle so trave, cvetje na drevju se je osulo. Naša mlada znanca sta hodila v Rovtice past stričeve krave. Naredila sta sredi pašnika na hribčku klop, da sta videla, kje so krave. Tam sta pela vesele pesmi, ali pa je Janez pripovedoval žalostno povest o smrti očetovi, o bolezni in o smrti materini. Smilil se je sirotek Jankotu, in včasih sta oba jokala. Če pa nista bila na klopi sredi pašnika, sta kurila v pečici, ki sta si jo sama sezidala.

Pa tudi poletje je odšlo, in prihajala je jesen, dobra in darežljiva majka. Na drevesa je obesila žarno sadje, v njive zasadila sadove in pozlatila setve. Vesel je spravljal kmet s polja bogate sadove in hvalil Boga v svojem srcu, da je milostno gledal na polje, morje nad, da se ni usula pogubonosna toča, da ni prišla povodenj ali suša in tako uničila kmetovih nad. Vesel je bil Janez, ko je videl, da sta vesela stric in teta, rad je vozil s polja visoke vozove sadov in je žvižgal.

Tako je še veselo preteklo leto za Janeza, v kolikor more biti pač veselo za siroto.

Pa tudi majka-jesen se je poslovila. Porumenela je gora, listje je padlo na tla, na drevju ni bilo ne sadja, ne listja več. Mrzla sapa je zavela preko pustih njiv in golih trat. Počasi, polagoma je prihajala starka zima; njena obleka je bila bel snežen kožuh, njen obraz je bil mračen, njen dih je bil mrzel. In zbale so se je ptice in odbežale so na južne vrtove, nekatere pa so se približale vasem, da pri dobrih ljudeh preživijo zimo. V trate pa je prišla samota in dolgčas, tožno je bilo sredi njiv; kakor ob smrti mamice je bilo človeku, če je šel čez te puste goličave in je videl, kako hira in umira prej polna življenja in veselja se smejoča narava . . .

IV.

Bližal se je listopad in ž njim žalostni praznik vernih duš. Kolikokrat je Janez ugibal in premišljal, ali še stoji križec, ki ga je sam zasadil na grobu ob zidu. Kolikokrat si je želel na tisti grob, da bi pokleknil nanj in se zjokal prav iz srca, a bal se je prositi strica. Odšlo je leto, a on ni bil nikdar ta čas na grobu mamice; nikdar v hišici, kjer živita brat in sestra. Sedaj, na praznik vernih mrtvih, pa mora iti, naj bo kar hoče, samo če mu bosta dovolila stric in teta.

Kolikorbolj se je bližal žalostni praznik, tembolj je rastlo hrepenenje v Janezovem srcu, da bi pokleknil na grob ob zidu in poljubil prst, ki krije drago mamico. In res nekega večera po večerji je prosil strica, naj mu dovoli, da gre domov na grob materin.

„Stric, nečesa bi Vas prosil, pa se bojim.“

„No, kar reci; saj veš, da sem ti izpolnil vse, če sem ti le mogel,“ je rekel prijazno stric.

„O Vsehsvetih bi šel rad domov, na grob, če bi me pustili.“

„Hm, domov. Jaz ti ne branim. Ampak vreme, vreme; mraz je; skrbi me, da se ne bi prehladil. Le pojdi na grob! Materin grob moraš ohraniti vedno v ljubezni, kakor tudi očetov! Le pojdi!“ mu je odgovoril stric.

Kdo je bil ta dan vesel bolj kot Janez! In kdo bi zameril siroti, če se zveseli, da more na grob matere, dasi leži tako daleč? Kdo bi kratil siroti tako, samonasebi žalostno veselje? Človek, ki ima srce, ne more biti tako trd.

* * *

Že na dan pred Vsemisvetimi je Janez odrinil čez goro proti domači strani. Pusta, žalostna je bila gora; gole veje so molele otožno in drhtele v jesenski sapi, kakor bi trepetale pred zimo, pred smrtjo. Žalostna je bila gora, in žalostno je bilo srce Janezovo. V njem so drhteli spomini na lepe dni, ko je še živel oče, dasi v daljni tujini; ko je še živela mati. Drhteli so spomini, kakor bi strahu trepetali pred resnico, da vsega tega ni več.

Otožno vesel je bil Janez, ko je zagledal pred sabo domačo dolino, ko je zagledal sredi nje pokopališče. Zdelo se mu je, da vidi grob ob zidu, in na njem se sveti droban, bel križec.

Hitro je stopal po klancu navzdol, skoraj tekel je, da bi čimprej stopil čez prag rojstne koče. In res, kmalu je bil doma. To sta gledala brat in sestra začudeno! Kdo bi bil pač pričakoval, da pride sirota na grob matere, da pride v tako mrzlem času? A ljubezen vse premaga! Vesela sta ga bila oba, saj se niso več videli že skoraj celo leto. Vesela ga je bila tudi teta Marijana, ki se je preselila s Hriba k Dolanovim — bila je v daljnem sorodstvu z njimi. To je bilo vprašanj zvečer, kako je pri stricu, kakšna je teta, in zopet, kako je doma, zakaj ni bilo nikogar v Gorenjo vas in to in ono.

Že deset je kazala ura, ko so šli spat. Nekako udobno je spal Janez tisto noč pod domačo streho po tolikem času. Lepe sanje so hodile okrog njegove postelje: „Živela je še mamica, oče se je vrnil iz Amerike, in lepo življenje se je pričelo pri Dolanovih. Kupili so konje, orali so in sejali; on je bil zdrav in vesel.“ Vse to se mu je vrstilo v lepih slikah drugo za drugim. Tako so hodile vesele sanje z žalostno resnico roko v roki po tihi izbici — — —

Drugi dan so šli vsi trije in teta Marijana na materin grob. Beli križec je še stal, samo malo postrani; potlačil ga je debeli sneg, ki je padel prejšnjo zimo. Vesel je bil sirotek Janezek, ko je videl, da je še križec na grobu, ki ga je napravil sam. Zasadili so dve vrsti belih svečic, jih prižgali in klečali na grobu dolgo, dolgo. Saj danes vse pohiti na grobove, da se spomni v molitvi dragih rajnih. Kaj šele sirote, ki jim počiva mati in ki jim spi oče v daljnem grobu daleč v tujini!

Še dva dni je ostal Janez doma. Nato pa se je zopet odpravil k stricu v Gorenjo vas. Preden je odšel, je stekel še na materin grob po slovo.

Dolgo je klečal in jokal na gomili. Ni se mogel ločiti, večkrat je že vstal pa spet pokleknil, kakor bi slutil, da je zadnjič na tem dragem grobu. Težko se je ločil od domače hišice, vse je še pregledal, kakor bi se poslavljajal za vedno in odhajal daleč kdovekam ...

V.

Odšla je jesen, in prišla je zima, ostra in huda zima.

Janez je bolehal. Bolehal vednobolj, polegal, legel in ni vstal več. Prehladil se je menda in je zbolel popolnoma; bolehen je bil že prej. Žalostno, počasi je tekla zima kakor večnost. Janez je moral ležati priklenjen na posteljo; poleg njega je rad sedel Janko kakor veren čuvaj.

Janez ga je vedno vpraševal: „Janko, ali bo kmalu pomlad? Ej, če mi Bog da spet zdravje, to bomo spet orali in sejali!“

„Kmalu bo pomlad, Janez, kmalu! To bo spet prijetno zunaj na njivah,“ ga je tolažil Janko, dasi je bila pomlad še tako daleč.

A vendar čas se je pomikal naprej polagoma, počasi. Minuli so lepi božični prazniki, minuli Trije kralji, minula svečnica. Janez pa je bil vedno slabši. Nič niso pomagala vsa zdravila, domača in iz lekarne.

Solnce je posijalo topleje, talil se je sneg, gola prst je pognala travo. Prišle so ptičke od juga in se naselile po vrtovih, njivah, hostah. Prišel je sveti Jurij, ponosno je prihajal dobri vitez na belem konju in raztrosil cvetje vsepovsod. Prišla je nevestica vesna, potrkala je na okna in prinesla radost in veselje po hišah, življenje in dobro voljo, pesmi in smeh. Škrjanček se je dvignil visoko v zrak in oznanjal novo pomlad.

„Odpri, Janko, okno odpri!“ je prosil Janez. Janko je odprl okno. Valovi svetlobe so pluli v izbo, valovi radosti in pomladnega veselja. Ah, zunaj vse cvete in klije, vse raste, vse živi, vse kipi; on, Janez, pa mora ležati na postelji bolan, on pa hira in umira.

Zunaj orjejo in vlačijo, veselo rezgečejo konji in kopljejo s kopiti. On bi tako rad oral, tako rad bi hodil s konji po brazdah kot lani, a bolezen ga je priklenila na posteljo.

In res, vse je rastle; Janez pa je hiral polagoma, a vedno bolj. Protivilo se je mlado življenje smrti, a moralo je ukloniti boleznini svojo moč.

Prišli so gospod s sveto popotnico večkrat; maja meseca pa so prišli zadnjič.

Kakor umori slana nežni cvet še v popju, da potem hira in hira cvet, dokler ne uvene: tako je hiral in hiral Janez, dokler ni uvenel kot cvet v popju. —

Ko se je Janko zbudil nekoč ponoči, in je dvignil svilenko glavico izpod odeje, je zagledal sredi hiše bel mrtvaški oder, okrog pa so gorele sveče, deviške bele sveče, na odru pa je ležalo telo Janezovo, njegova duša pa je splavala k tako ljubljeni mamicici ...

Minula so leta in izpremenilo se je življenje pri Dolanovih. Jožek je odšel daleč v Ameriko; morda bo imel isto usodo kot njegov oče; morda bo tudi on našel smrt v globokem rudniku. Bog ga varuj in mu daj srečo in blagoslov! Karolina se je omožila na kočo in se pohvali, da se ji godi dobro. Seveda, saj sirota ni nikoli okusila dobrot in ne ve, kaj je dobro; zato se pohvali že, če ji ni preveč hudo. Teta Marijana je umrla. Pokopali so jo prav blizu matere. Pa tudi na Dolanove matere grobu ni več tako. Prekopali so jo že. Tudi beli križec ne stoji več, ampak lep, velik železen križ; denar zanj je poslal Jožek iz Amerike.

Pa tudi v Gorenji vasi ni več po starem. Teta in stric sta se že postarala, Janko pa je odšel v mesto študirat. Kadar pa je na počitnicah doma, rada obiščeta z materjo grob Janezov in se spominjata žalostne povesti treh sirot.

Bogumil Gorenjko.

Zima in otroci.

Iz gradu ledenega
daleč sem od severa
starka zima je prišla:

„Hej otroci! Zdaj sem jaz
k vam prišla, he, malo v vas,
z mano prišel brat je mraz!
Skrijte se brž na peči,
da ne zmrznete mi vsi,
oj otroci zmrzli vi!“

„Kaj bi mi se skrivali?
Vsi imamo kučmice,
vsi debele suknjice,
gorke kape-polhovke,
v polhovkah pa mraza ni!

Hitro, hitro po sani,
snežca je že dve pedi!
Kaj bi mi se skrivali?“

Bogumil Gorenjko.

Zlato pero.

Pa oj, če petelin vrh cerkve
naenkrat bi oživel,
s perutmi in repom zamahnil
in če bi zapel — —

In če bi iz repa se zlatega
pero izpulilo vsaj eno,
in palo če doli sè stolpa bi
vse zlato pero, aj rumeno!

Brž tekel bi Jurček dol k cerkvi,
da zlato pero bi si vjel,
in ga za klobuček zeleni
za trak bi ga drobni pripel.

In tekel s peresom za trakom
po cesti čez belo bi vas —
in ukal in vriskal veselja
čez polja in gore naglas.

Cvetko Gorjančev.

∴ LISTJE IN CVETJE ∴

Novi listi in knjige.

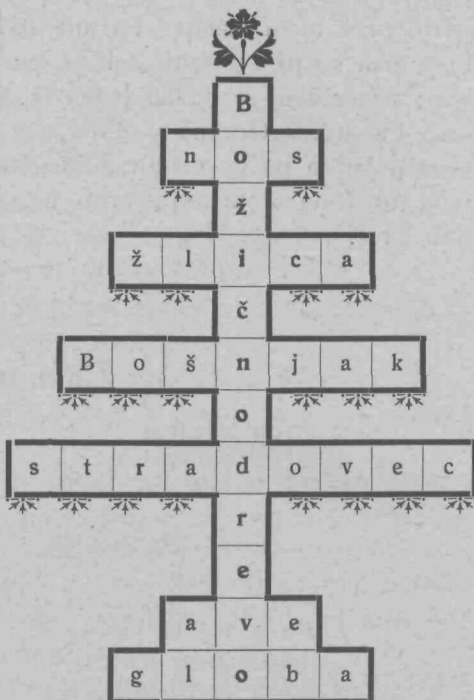
Mladini! Pogostno in vsakdanje sveto obhajilo. Spisal Julij Lintelo. D. J. Cena 30 vin. (20 izvodov in več po 25 v.) — *Staršem in vzgojiteljem!* Navajajte otroke, da bodo hodili pogostoma k sv. obhajilu. Drugi natis. Cena 25 v. (20 izvodov in več po 25 v.) — To se vé, da kar najtopleje priporočamo obe knjižici onim, katerim sta namenjeni.

Odgovor na šaljivo vprašanje v št. 11. 12.111.

Prav sta rešila: Stanovnik Aleš, prvošolec v Ljubljani; Švigelj Fedor, učenec II. razreda c. kr. vadnice v Ljubljani.

Rešitev naloge št. 11.

Prav so rešili: Kumar Rudolf, dijak v Sp. Šiški; Brejc Nada, učenka v Celovcu; Stanovnik Aleš, prvošolec v Ljubljani; Švigelj Fedor, učenec II. razreda c. kr. vadnice v Ljubljani; Škrjanec Minka, Grabrijan Ančka, Kopic Jožica, Uršič Milka, Božič Viduška, Valant Valči, učenke III. razreda mešč. šole; Švigelj Stana, Nagú Danica, Hartman Ema, Jakše Elta, Hočever Ela, Klun Maruška, učenke II. razreda v zavodu d. N. D. v Šmihelu pri Novem mestu.

Vabilo na naročbo.

Kckor se pravi vrtnar po dovršenem delu ob koncu leta veseli svojih pridelkov, pa zopet takoj začne skrbeti, kako bi si najugodnejše uredil delo za prihodnje leto, enako se oskrbnik našega mladinskega „Vrtca“ hvaležno poslavlja ob koncu leta od svojih prijateljev, ki so ga podpirali s spisi in naročili, ter jih nujno prosi, naj mu ostanejo še dalje zvesti in naj s pridno agitacijo podpirajo naše vzvišeno delo za slovensko mladino.

Cena „Vrtcu“ in „Angelčku“ je skupno 5 K 20 h; „Angelček“ posebej stane na leto 1 K 20 h. (Na 10 izvodov pod skupnim zavitkom se daje eden po vrhu.) — Naročnina in vsi spisi, namenjeni „Vrtcu“ in „Angelčku“, naj se pošiljajo z naslovom: **Anton Kržič**, c. kr. profesor v Ljubljani, ali: **Uredništvo „Vrtčevo“** (Sv. Petra cesta št. 78.)

V **Katoliški Bukvarni** se dobivajo tudi še poprejšnji letniki, in sicer: 1. „Vrtec“, 1905—1911., vezan po 4 K. — 2. „Angelček“ II.—XIX. tečaj, vezan po 1 K. — 3. „Mladinski glasi“, uglasbil **P. Angelik Hribar** I. zv. po 24 h, II. zv. po 40 h in III. zv. po 40 h. — „Nedolžnim srcem“ po 1 K 20 h kart. in 1 K 45 h lično v platnu. — 5. „Iz raznih stanov“, speval **Taras Vasiljev**, po 25 h.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsakega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h. — Uredništvo in upravnništvo Sv. Petra cesta št. 78 v Ljubljani.